

Usoden je bil odišavljeni robček

Moj oče je bil kot mlad fant precej napreden za tiste kraje, ki so bili »bogu za hrbtom« visoko v gorah. Njegov oče, deda Aleksa, je bil eden najbolj »bogatih« v tistem okolju.

*Dimitar Aleksa Dimitrov
leta 1932 v Ljubljani,
last Pavla Dimitrova*

Očetov brat Ivan je doštudiral teologijo, moj oče pa je šel v vojno šolo v Beograd in postal aktivni vojaški podoficir. Ko je naredil šolo, so ga poslali v službo v Škofjo Loko, na sedež planinskih enot. Izpostave so bile še v Mojstrani, Volčjem pri Tolminu in Kobaridu. Bil je precej natančen možakar in je živel v kasarni v Škofji Loki.

Na popotovanju z vlakom je slučajno srečal mojo mater, Frančiško Črnologar s Hrušice. Naključje je bilo, da je moja mama kihnila, on je segel po robček (čist, snažen, zlikan) in mama je pripovedovala, da jo je vonj robčka tako premamil in si je rekla, to je pa natančen človek, ki skrbi za higieno, nadišavljen je itd. Spogledala sta se in se zaljubila. Čez čas je oče rekel, da bi pustil vojsko in prosil mamo, če bi šla z njim. Mama je bila za to, da gre z njim, ljubezen je ljubezen. Ni vedela, kam gre – v kraj, »bogu za hrbtom«, na jugoslovansko-bolgarsko mejo.

Do Surdulice je vozil vlak, čez Vlasinska jezera do Božice pa je bilo treba jahati na konju. Takrat je mama jahala prvič v življenju. Najprej sta stanovala pri očetu v Gornji Lisini (vasi visoko v gorah, visokih 2000 m), blizu prelaza Besna Kobila, kamor sta ata in mama večkrat potovala. Mama se je ustoličila v Lisini, ampak stari ata je ni maral, ker je med delom vedno prepevala. Atu je rekel, zakaj ni domačinke, premožne kmetice oženil, ampak je »švabsko ciganko« pripeljal, ki zna samo peti. Oče se je postavil izvoljenki v bran in dejal, da dela tudi za dva.

Moj oče je sprevidel, da skupnega življenja z njegovim očetom ne bo, zato sta z mamo šla na svoje v Božico. Tam je od začetka delal kot podoficir, ni mu preostalo drugega, kot da je vzel vsako delo za preživetje svoje družine in je pozimi cepil drva za bolj premožne domačine. Če niso plačali z denarjem, so dali jajca, maslo, skuto, prehrabne artikle. Tako sta se prebijala skozi življenje. Mama je bila priučena šivilja in v tistih krajih ni bilo daleč naokoli nobene *mojškre*, ki bi znala majčke,

srajčke za otročičke in tudi starejše ženske šivati, tako da je tudi ona v določenih obdobjih s šivanjem dobila prehrabne artikle, da smo preživel. In se spomnim, ko je šivala, jaz lačen in žejen, ona je gonila na noge *Singerco* in šivala, jaz sem se drl, ona pa je pela: »Pavlinček, mamin sinček« pa me je s tem zamotila, da sem jo nehal nadlegovat. Mama je imela zelo dober posluh in je v Božici v šoli vodila pevski zbor. Oče je bil čez čas tajnik v Božici, ki je bila majhna občina. Na stroj je pisal in se spomnim, da sem včasih tudi jaz malo na tipke tolkel. Bil je tudi gozdar – odkazoval je les za sečnjo. Zamenjal je veliko služb. Kot zanimivost naj povem, da se je stari ata Franc Črnologar pozimi spomnil, da pride pogledat, kam je šla njegova hčerka – moja mati. Oče ga je prišel v Surdulico počakat s konjem in čez Vlasino sta prihajala v Božico. Domačini so ga dolgo časa hvalili – tisti »pedantni« gospod je prišel, prvič v življenju je jahal konja in nam je za pijačo dajal (v gostilni). Bil je zadovoljen, da je videl družinico; jaz sem bil rojen leta 1937, sestra Jelica pa dve leti prej.

Mama z Jelico in Pavlom leta 1940, last Pavla Dimitrova

Oče z otrokoma v Božici leta 1942, last Pavla Dimitrova

Stari ata Črnologar je bil po poklicu kovač, delal je v kurilnici na železnici, priden človek, ki je zgradil svojo veliko hišo na Hrušici. Tudi on je bil napreden – po 1. sv. vojni je bil glavar Hrušice, glavna oseba, ki je imela kontakt kot predstavnik kraja z občino Jesenice. Kot kovač je kasneje imel zadružnega konja. Ko je stari ata dajal hrano konju, je iz zgornjega nadstropja padel skozi luknjo v hlevu in imel hud pretres možganov. Mama je v Srbijo dobila vest, da stari ata potrebuje domačo oskrbo. Izkoristila je priložnost in predlagala očetu, da bi šli v Slovenijo. In oče, ki je imel iz

*Pri Črnologarju na
Hrušici 48, last Pavla
Dimitrova*

vojske dobre izkušnje s Slovenijo, videl je urejeno življenje, lepo pokrajino in možnost, da se lahko nastanimo pri starem atu, ni imel nič proti. Naročila sta dva vagona, s tovornjaki smo šli čez Besno Kobiljo v Vladičin Han, v vagone dali našo revščino in na Hrušici so vagone odklopili. Nekaj časa smo stanovali v eni sobi pri Črnologarju (poleti štirje). Sestra je, preden smo prišli v Slovenijo, v Nišu hodila na medicinsko šolo, kjer je bila v internatu. Med počitnicami je prišla na Hrušico, vendar ni imela počitnic, saj je prebirala žabe in želve, ki so potovale iz Jugoslavije v Francijo, Španijo. Na Hrušico so jih pripeljali z vlakom, kjer so bili bazeni, tam so jih sortirali, jim dali svežo vodo in jih odpeljali naprej.

Tako smo si pomagali takrat, ko standard ni bil tako visok kot danes. Midva s sestro sva pomagala staremu atu tako, da sva na Hrušici pri Savi dajala pesek na kup in ko je prišel s *trugo*, sva naložila pol kubika peska, da ga je peljal v Gradis.

Moj oče se je zaposlil na železnici. Sprva je kot delavec podbijal pragove. Ker je bil razgledan in priden, so mu ponudili delo desetarja proge, kar je pomenilo, da je kot delovodja vodil 10 delavcev. Delali so na relaciji od Jesenic do Rateč. Na železnici so bile vedno slabše plače, boljše so bile v železarni in oče je prek daljnega sorodnika Rozmana dobil povezavo za delo v železarni, kjer je delal kot obratovodja v lužilnici, jaz pa sem delal v žičarni v majhni delavnici, kjer so delali invalidi – jaz edini nisem bil invalid. Izučen sem bil za strugarja in v delavnici so potrebovali enega strugarja. Delal sem na majhni namizni stružnici. Oče je imel v lužilnici slabe pogoje, predvsem hlape. Če sva bila dopoldan skupaj na izmeni, sem ga šel malo obiskat in sem zdržal samo par minut, v grlu me je začelo peči od kislin in hlapov. On pa je bil tam osem ur in čez okoli pet let, mu je potem zdravnik Milan Čeh predlagal invalidsko upokojitev, saj je bil zelo izčrpan. Očeta je skrbelo, kako bo preživel ženo in hčer, ki je še vedno hodila v šolo. Staknili smo glave – »Ata, kar boš dobil manj pokojnine, bomo mi vsak nekaj prispevali, da bosta z mamó preživela!«. Mama namreč ni bila nikoli zaposlena.

Obiskoval sem bolgarsko šolo in malo maturo (8. razred) naredil z odliko. To obmejno ozemlje je bilo pred 1. svetovno vojno bolgarsko in ker so se Bolgari

bojevali proti zavezniškim silam, so jim takrat določili novo mejo in Bolgarom vzeli 10 kvadratnih kilometrov. Prej je bila meja na vrhu Vlasinskega jezera, tako da je bilo Vlasinsko jezero že srbsko (jugoslovansko), tam, kjer se spusti proti mojemu rojstnemu kraju Božici, pa je bilo še bolgarsko. Kot tuji jezik smo imeli srbohrvaščino in ruščino. Ker sem bil odličen, nisem delal mature. Junija 1951 smo prišli v Slovenijo, septembra pa so me sprejeli v metalurško šolo za ključavničarja. Ko je stari ata Črnologar izvedel, da grem za *šlosarja*, so mu od sreče pritekale solze in je rekel: »Tebi pa ostane vse orodje, kar ga imam, ko mene več ne bo.« In tako je bilo.

V metalurški šoli je bil eden izmed predmetov tudi branje. Pedagog Janez Svolfjšak, slavist iz Mojstrane, je učil slovenščino in ko je bilo branje, sem bral črko za črko, tako je bilo ostalim prav dolgčas. Poznal sem samo cirilico. Ko je Svolfjšak pokazal na sliko Franceta Prešerna in me vprašal, kdo je to, sem gledal kot »tele v šarena vrata«. Sošolci so mi prišepetovali, naj preberem, saj spodaj piše, pa sem rekel: »Saj ne znam brati latinice!«. Kasneje sem zelo dobro usvojil slovenščino.

20 let po prihodu v Slovenijo, ko sem že končal metalurško šolo in delal v železarni, mi je delovodja Drago Koblar rekel, naj grem v delovodsko šolo. Železarna mi je plačala šolanje, ki je trajalo dve leti. Ko sem naredil diplomu in sem hotel dobiti pisne naloge, sem jih dobil samo za strokovne predmete, za slovenščino pa ne, ker je šola izbrala moj spis za objavo v časopisu Univerze v Ljubljani. Ko sem delal šolo, sem hotel zapolniti prosti čas – z glasbo in alpinizmom. Mama je kupila harmoniko od starejšega gospoda Ambrožiča s Hrušice, ki je imel svoj ansambel. Harmonika je bila obrabljena, razglašena, zagotovo stara 30 ali 40 let in je imela meh iz lepljenega papirja. Nesli smo jo v delavnico na Javornik na popravilo. Najprej se je mama naučila Na planincih, potem pa sem igral jaz. Danes znam zaigrati 72 melodij in v veselje marsikomu sem že igral ter še vedno igram nanjo.

Pri stari mami na Hrušici je v sobici, ki je imela samo posteljo in eno mizo, stanoval Alojz Korez iz Slovenske Bistrice, ki je bil član alpinističnega odseka Jesenice. Hodil je v hribe in enkrat je rekel mami: »Gospa Fani, ali boste enkrat pustili Pavla, da greva na Mežaklo taborit?« Mama je odgovorila: »S tabo, Lojz, pa kadarkoli, ti si izkušen.« Ko sva prišla iz hiše, sva šla na Triglav, kjer sva ob 3.00 zjutraj na vrhu gledala sončni vzhod – bil sem v kratkih hlačah, oblečen za taborjenje na Mežakli. Sončni vzhod je

*Pavel Dimitrov na
himalajski odpravi
leta 1965*

bil enkrat in to pritegne, plezaš vedno težje smeri. Alpinizem me je zasvojil in postal sem član druge jugoslovanske alpinistične himalajske odprave (leta 1965) na neosvojeni vrh, Kangbačen (najbolj vzhodni del Himalaje Nepala). Obtičali smo 105 m pod vrhom, Tone Sazonov in jaz sva prišla najvišje, do višine 7800 m. Odločila sva se, da izkopljeva »lisičjo luknjo« in v njej preživiva noč. Drugi dan sva ugotovila, da imava ozeble prste; bila sva v dilemi, ali oditi na vrh ali sestopiti v dolino. Odločila sva se za življenje.

Po tej odpravi sem fotografiral in imel predavanja v planinskih društvih in šolah. Naredil sem poklicno šolo, delal sem v hladni valjarni in ker sem imel dovolj prostega časa, sem se vpisal med alpiniste in folkloriste ter postal član ansambla narodnih plesov in pesmi DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice. Plesali smo tako dobro, da smo bili najboljši ansambel, prekašali smo tudi Maroltove. Veliko smo preplesali v Italiji.

Dobil sem Gallusovo priznanje za več kot 30 let aktivnega dela, zadnjih 10 let sem poučeval folkloro v Ratečah, na Dovjem, na Jesenicah, v Verigi Lesce, Julijani na Hrušici. To mi je dajalo kondicijo in elastičnost, kar je prišlo prav tudi pri plezanju. Rad sem tudi pel – bil sem član pevskega zbora na Hrušici, kjer sem bil kot »črnc med belci«, ožgan od gorskega sonca.

Ob 100-letnici Železarne Jesenice je Milan Polak prišel na idejo, da bi popestrili slavje z organiziranim vzponom delavcev in njihovih svojcev na Triglav. Tako so šest let hodili na Triglav, vodil jih je Janez Krušič. Po njegovem odhodu v pokoj me je predlagal za vodjo pohodov Železarjev, in to sem bil potem 16 let, vse do upokojitve. Pohode sem vodil širom po Sloveniji. Bil sem načelnik alpinističnega odseka na Jesenicah, kasneje štiri leta načelnik Gorske reševalne službe Jesenice, in lahko rečem, da smo takrat največ naredili za postajo, saj smo elektrificirali zavetišče na Španovem vrhu (v železarni smo brezplačno dobili material, tudi aluminijasto pločevino za streho). Po moji zaslugi smo izdali tudi 60-letno kroniko Gorske reševalne službe Jesenice, za katero so mi mnogi zelo hvaležni. Deset let sem bil predsednik Planinskega društva Jesenice. Odprl sem tudi dve planinski koči, in sicer kočo na Golici in Erjavčevo kočo na Vršiču. V zgodovini je edino še Jakob Aljaž odprl dve koči. Leta 2003 sem dobil največje slovensko planinsko priznanje, svečano listino.